

در فرهنگ مسلمانان، بعضی روزها به دلیل برکت و خیری که در آنهاست، عید نامیده شده است. یکی از این روزهای والامقام، روز عید غدیر خم، یعنی هیجدهم ذیحجه است که از سوی رسول گرامی اسلام، برترین عید امت لقب گرفته است. حضرت فاطمه علیهاالسلام نیز در حدیثی، غدیر خم را اتمام حجت خداوند با مسلمانان می داند تا در برگزیدن جانشین رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله به انحراف نیفتند.

معنای غدیر

غدیر در لغت به معنای آبگیر است؛ گودالی در بیابان که آب باران در آن گرد آید. در میان راه دو شهر بزرگ دنیای اسلام، مکه و مدینه، محلی است به نام «جُحفه» که در زمان رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله ، کاروانیان حج گذار در آنجا از هم جدا می شدند و به طرف دیار خود می رفتند. در این محل، غدیر خم جای دارد. علت نام گذاری این غدیر به خم، آن است که آبگیر آنجا به شکل خُمِ رنگرزان بوده و برخی قبایل صحرائی، گاه جامه های رنگ کرده خود را در این آبگیر می شسته اند.

خلاصه واقعه غدیر خم

در سال دهم هجرت، رسول خدا صلی الله علیه و آله به حج رفت و احکام آن را به مردم آموزش داد. به هنگام بازگشت از مکه، در استراحتگاه جُحفه و در غدیر خم، به امر خدا مردمان را گرد آورد و در آن مجمع سترگ، امام علی علیه السلام را به جانشینی خود به آنان شناساند و فرمود: «هر کس من مولای اویم، علی مولای اوست». البته جانشینی علی علیه السلام سال ها پیش در مکه و در جمع خاندان هاشم انجام گرفته بود، ولی در غدیر، به اطلاع عموم رسید.

غدیر؛ تداوم خط نبوت

واقعه غدیر خم که در آخرین سال زندگی رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله رخ داد و در آن علی علیه السلام به جانشینی آن حضرت صلی الله علیه و آله برگزیده شد، حادثه ای تاریخی نیست که در کنار دیگر وقایع بدان نگریسته شود. غدیر تنها نام یک سرزمین نیست؛ یک تفکر است. غدیر، نشانه و رمزی است که از تداوم خط نبوت خبر می دهد. غدیر، نقطه تلاقی کاروان رسالت با طلایه داران امامت است. آری، غدیر خم یک سرزمین نیست؛ چشمه ای است که تا پایان هستی می جوشد؛ کوثری است که فنا بر نمی دارد؛ و افقی است بی کرانه و خورشیدی است عالم تاب.

غدیر و سرنوشت اسلام

بدون شک واقعه غدیر خم، نقش سرنوشت سازی در تعیین مسیر آینده اسلام داشته است. در این واقعه، پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله مهم ترین مأموریت دوران پیامبری خود را به انجام رساند؛ مأموریتی که انجام آن، به منزله رساندن پیام رسالت حضرت بود، و کوتاهی در مورد آن، به از بین رفتن زحمات چندین ساله ایشان می انجامید؛ چنان که خداوند متعالی در آیه ۶۷ سوره مائده می فرماید: «هان ای پیامبر! آنچه را از سوی پروردگارت به تو نازل شده است، تبلیغ کن و اگر چنان نکنی، پیام و رسالت او را انجام نداده ای و خداوند تو را از مردم حفظ می فرماید».

حدیث غدیر خم یقینی است.

واقعه غدیر خم، یکی از مسلم ترین مسائل تاریخ اسلام است و صدها دانشمند از آن یاد کرده اند؛ مانند ابوریحان بیرونی و خواجه نصیرالدین طوسی. فیلسوف معروف، فارابی نیز بر همین اساس، به تحلیل فلسفه «امامت» پرداخته است. ابن سینا نیز به موضوع نص (حدیث صریح غدیر)، در کتاب شفا اهمیت داده است، و آن را بهترین راه برای تعیین جانشین دانسته است. گذشته از علمای

بزرگ شیعه که همه موثق اند و حجت، ده ها و ده ها دانشمند و محدث و مورخ و مفسر از اهل سنت نیز حدیث غدیر و واقعه آن را

نقل کرده اند؛ مانند طبری و ابن اثیر و احمد حنبل.

اگر می شد...

اگر پس از درگذشت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به سفارش های روز غدیر و موارد مکرر دیگری که پیامبر صلی الله علیه و آله

، علی علیه السلام را پیشوا معرفی فرموده بود عمل کرده بودند، اسلام جهان گیر می شد و دین خدا بشریت را به راه می آورد و

عدالت و دادگری، آفاق تا آفاق گیتی را می گرفت. از اینجاست که همه هوشمندان تاریخ بشر که به گونه ای از این واقعه آگاهی

یافته اند، از انحرافی که پس از رحلت پیامبر پیش آمد، اظهار تأسف کرده اند؛ از این جمله است ولتر، فیلسوف مشهور فرانسوی.

وی تأسف خویش را چنین اظهار کرده است: «آخرین اراده محمد انجام نشد؛ او علی را به جای خود منصوب کرده بود...».

عید غدیر در احادیث

عید خلافت و ولایت

زیاد بن محمد گوید: به امام صادق علیه السلام گفتم: آیا مسلمانان عیدی غیر از عید قربان و عید فطر و روز جمعه دارند؟ فرمود:

«آری، روزی که رسول خدا صلی الله علیه و آله ، امیرمؤمنان علی علیه السلام را (به خلافت و ولایت) منصوب کرد». برترین عید امت

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «روز غدیر خم، برترین عیدهای امت من است، و آن روزی است که خداوند بزرگ دستور داد

برادرم، علی بن ابی طالب را به عنوان پرچمدار (و فرمانده) امت من منصوب کنم، تا بعد از من مردم به دست او هدایت شوند، و آن

روزی است که خداوند در آن روز دین را تکمیل، و نعمت را بر امت من تمام کرد و اسلام را دین آنان قرار داد.

عید آسمانی

حضرت امام رضا علیه السلام به نقل از جدّش امام صادق علیه السلام فرمود: «روز غدیر خم، در آسمان مشهورتر از زمین است».

عید پر برکت

امام صادق علیه السلام فرمود: «به خدا قسم اگر مردم فضیلت واقعی روز غدیر را می شناختند، فرشتگان روزی ده بار با آنان مصافحه می کردند. بخشش های خدا به کسی که آن روز را شناخته، قابل شمارش نیست».

روز سپاس و شادی

امام صادق علیه السلام فرمود: «عید غدیر، روز عبادت و نماز و سپاس و ستایش خداست، و روز سرور و شادی است؛ به دلیل ولایت ما خاندان که خدا بر شما منت گذاشت. من دوست دارم شما آن روز را روزه بگیرید».

روز نیکوکاری و بخشش

از امام صادق علیه السلام نقل شده است که فرمود: «یک درهم دادن به برادران با ایمان و معرفت در روز عید غدیر، برابر هزار درهم (در روزهای دیگر) است؛ بنابراین، در این روز به برادرانت انفاق کن و هر مرد و زن مؤمن را شاد گردان».

روز ناله نومیدی شیطان

امام صادق علیه السلام از پدر بزرگوارش حضرت باقرالعلوم علیه السلام نقل کرد که فرمود: «شیطان چهار بار ناله نومیدی سر داد؛ روزی که مورد لعن خدا قرار گرفت، روزی که از آسمان به زمین هبوط کرد، روزی که پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله به پیامبری مبعوث شد، و روز عید غدیر خم».

عید غدیر در کلام حضرت امام خمینی رحمه الله

عید همگان

حضرت امام خمینی رحمه الله، عید غدیر خم را که کاشتن بذر ولایت در جان همه مسلمانان است، مختص گروه خاصی نمی دانست و در این باره می فرمود: «امروز که روز عید غدیر است، از بزرگ ترین اعیاد مذهبی است. این عید، عیدی است که مال مستضعفان است، عید محرومان است، عید مظلومان جهان است، عیدی است که خدای تبارک و تعالی به وسیله رسول اکرم صلی الله علیه و آله برای اجرای مقاصد الهی و ادامه تبلیغات و ادامه راه انبیا، حضرت امیر علیه السلام را منصوب فرمودند».

ارزش مولا علی علیه السلام

حضرت امام خمینی رحمه الله معتقد بود که بزرگی عید غدیر، از وجود با برکت علی علیه السلام است و می فرمود: «مسئله غدیر، مسئله ای نیست که بنفسه برای حضرت امیر یک مسئله ای پیش بیاورد؛ حضرت امیر مسئله غدیر را ایجاد کرده است. آن وجود شریف که منبع همه جهات بوده است، موجب این شده است که غدیر پیش بیاید. غدیر برای ایشان ارزش ندارد؛ آنکه ارزش دارد، خود حضرت است که دنبال آن ارزش، غدیر آمده است. خدای تبارک و تعالی که ملاحظه فرموده است که در بشر بعد از رسول الله کسی نیست که [آنچه] دلخواه است انجام بدهد، مأمور می کند رسول الله را که این شخص را که قدرت این معنا را دارد که عدالت را به تمام معنا در جامعه ایجاد کند و یک حکومت الهی داشته باشد، این را نصب کن».

الگوی حکومت اسلامی

همه حکومت ها به الگو و نمونه نیاز دارند تا بر اساس آن، رابطه بین حاکم و مردم مشخص شود و حکومت، وظایف خود را به درستی انجام دهد. حضرت امام خمینی رحمه الله بر این عقیده بود که غدیر، الگوی حکومت اسلامی را معین کرد. ایشان در این باره

می فرمود: «روز عید غدیر، روزی است که پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله تکلیف حکومت را معین فرمود و الگوی حکومت اسلامی را تا آخر تعیین فرمود که حکومت اسلام، نمونه اش عبارت از یک همچو شخصیتی است که در همه جهات مهذب، در همه جهات معجزه است. و البته پیغمبر اکرم این را می دانستند که به تمام معنا کسی مثل حضرت امیر علیه السلام نمی تواند باشد، لکن نمونه را که باید نزدیک به یک همچو وضعی باشد از حکومت ها، تا آخر تعیین فرمودند».

حکومت یا مقام معنوی

گروهی، خام اندیشانه می پندارند که مسئله غدیر، مربوط به مسائل معنوی امام علی علیه السلام است و ربطی به خلافت و حکومت ایشان بعد از پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله ندارد؛ ولی حضرت امام رحمه الله با ردّ این مدّعا می فرمود: «نصب حضرت امیر به خلافت، این طور نیست که از مقامات معنوی حضرت باشد؛ مقامات معنوی حضرت و مقامات جامع او این است که غدیر پیدا بشود». ایشان سپس در ادامه می فرمایند: «اینکه در روایات ما... غدیر را آن قدر ازش تجلیل کرده اند، نه از باب اینکه حکومت یک مسئله ای است. حکومت آن است که حضرت امیر به ابن عباس می گوید که: به قدر این کفش بی قیمت هم پیش من نیست، آنکه هست، اقامه عدل است. آن چیزی که حضرت امیر علیه السلام و اولاد او می توانستند در صورتی که فرصت بهشان بدهند، اقامه عدل را به آن طوری که خدای تبارک و تعالی رضا دارد، انجام بدهند؛ لکن فرصت نیافتند».

ولایت کلی

حضرت امام خمینی رحمه الله بر روی مقام ولایت کلی امامان معصوم علیهم السلام خیلی تأکید می کرد. ایشان در سخنان خود، این ولایت را غیر از مسئله خلافت و حکومت می دانست که در عید غدیر خم مطرح شد. به نظر مرحوم امام، این ولایت کلی، همان امامت و از اصول مذهب تشیع است که کسی که به آن معتقد نباشد، تمام اعمال نیک خود را باطل کرده است. ایشان در این مورد می فرمود: «آن چیزی که برای ائمه ما قبل از غدیر... مطرح بوده است، این یک مقامی است که مقام ولایت کلی... [و] امامت است...».

اگر کسی... آن ولایت کلی را قبول نداشته باشد، اگر تمام نمازها را مطابق با همین قواعد اسلامی شیعه هم به جا بیاورد، باطل است؛ این غیر [از] حکومت... [و] از اصول مذهب است».

انحراف بعد از غدیر

پس از واقعه مهم غدیر خم و برگزیدن امام علی علیه السلام به جانشینی رسول خدا صلی الله علیه و آله ، عده ای به فاصله اندکی، این مسئله را نپذیرفتند و علی علیه السلام را از خلافت کنار گذاشتند. این کنار گذاشتن معصوم و برگزیدن غیر او، اندک اندک خطی انحرافی پدید آورد؛ به طوری که بعدها معاویه ها و یزیدها خلافت و حکومت را به دست گرفتند و آن را به سلطنت تبدیل کردند. مرحوم امام خمینی، این انحراف ها را سرچشمه گرفتاری های کنونی دنیای اسلام می داند و می فرماید: «انحرافات که بعد از غدیر خم پیدا شد و ماها هم غفلت کردیم - همه نه - بسیاری از ماها، اکثریت شاید غفلت کردند و ما را کناره گیر کردند، نگذاشتند که در امور مسلمین دخالت بکنیم، اسباب این گرفتاری هایی شده است که الان در سرتاسر کشورهای اسلامی داریم می بینیم، در همه جا این مسائل هست...».

درست زنده نگه داشتن غدیر

شادمانی کردن و مجلس گرفتن در اعیاد اسلامی، عملی نیکوست؛ ولی نیکوتر آنکه، در مورد بزرگی آن عید بیندیشیم. حضرت امام خمینی رحمه الله در مورد درست زنده نگه داشتن عید سعید غدیر خم می فرماید: «زنده نگه داشتن این عید، نه برای این است که چراغانی بشود و قصیده خوانی بشود و مداحی بشود. اینها خوب است؛ اما مسئله این نیست. مسئله این است که به ما یاد بدهند که چطور باید تبعیت کنیم. به ما یاد بدهند که غدیر، منحصر به آن زمان نیست؛ غدیر در همه اعصار باید باشد و روشی که حضرت امیر در این حکومت پیش گرفته است، باید روش ملت ها و دست اندرکاران باشد. قضیه غدیر، قضیه جعل حکومت است. این است که قابل نصب است؛ والا، مقامات معنوی قابل نصب نیست».

غدیر در کلام مقام معظم رهبری

عید غدیر، عید بسیار بزرگ و خاطره عظیم تاریخی است.

در کار غدیر باید هدف را مشخص کرد. بنشینید و واقعا روی مسائل فکر کنید. برای این کار وقت بگذارید.

در کار فرهنگی غدیر، باید مانند علامه امینی و مرحوم سیدشرف الدین کار کرد که غدیر و المراجعات را تحویل دادند.

کسانی به درد کار غدیر می خورند که اهل این کار باشند؛ کار در مورد غدیر باید عمیق و گسترده باشد.

کار در مورد غدیر، کاری بزرگ و پر جاذبه است.

کار در موضوع غدیر باید پیوسته و دائم باشد و در مورد غدیر باید متخصص تربیت کرد.

عید غدیر، عید ولایت است، عید سیاست است، عید دخالت مردم در امر حکومت است، عید آحاد ملت و امت اسلامی است.

[عید غدیر]، حقیقتا روز بزرگ و عید تعیین کننده و عظیم القدری است.

منبع : پایگاه اطلاع رسانی حوزه